

SÉRÜLÉSEK FELISMERÉSE

Önkéntes tűzoltóként vagy polgárőrként számos olyan eset adódhat, ahol sérültek mentését, segítségét, ellátását kell elvégezni. Míg az egyes eseményekhez (pl. közúti balesetekhez) kötődő témaspecifikus ismereteket jelen kiadváncsoporton belül más ismertetőben tárgyaljuk, érdemes lehet sorra venni a sérülések fajtáit is.

Sérülések típusai

Sérülésnek a test(b)en valamilyen erőbehatás során bekövetkezett elváltozást nevezünk, amely rendkívül változatos lehet. Alapvetően két nagyobb kategóriára bonthatók: nyílt sérülések (vagyis ahol a bőr folytonossága megszakadt, seb keletkezett), és zárt sérülések (ahol nincs látható seb).

Zárt sérülések

- Zúzódás, amely erőbehatástól függően járhat kisebb bevérzéssel, vagy nagyobb vérömlennyel is.
- Rázkódás, ahol az érintett szervben átmeneti működészavar lép fel. Ennek igen súlyos következménye is lehet (lásd: agyrázkódás).
- Rándulás, amikor az ízületet nagy erejű, hirtelen erőbehatás éri, és a csontvégek egy pillanatra eltávolodnak az ízülettől, de aztán visszakerülnek a helyükre. Gyakran jár ízületi-szakadással, húzódással, bevérzéssel.
- Ficam, vagyis a rándulás komolyabb változata, ahol a csontvégek eltávolodnak az ízülettől, és nem is kerülnek vissza a helyükre. Duzzanattal, bevérzéssel járhat, a végtag rendellenes pozíciójából is következtethetünk rá.
- Zárt törések, amikor a csont folytonossága erőbehatás miatt megszakad.

Ezen belül megkülönböztethetünk egyszerű törést, amikor a csont két darabra törik, illetve darabos vagy szilánkos törést, amikor a csont több különböző darabra esik szét.

Nyílt sérülések

- Mechanikai sebek: a bőrfelszínt ért különböző erőbehatásokra keletkeznek, megszakad a bőr folytonossága. Az erőbehatás irányától – a kiváltó tárgytól – és az erőbehatás mértékétől függ a sebzés típusa.
- Vágott/metszett seb: éles tárgy okozta, éles sebszélekkel jelentkező, különböző mélységű lehet, változó vérzésintenzitással.
- Zúzott seb: tompa tárgy okozta, egyenetlen sebszélű, változó intenzitású vérzéssel jelentkező seb.
- Szúrt seb: a bemeneti nyílás gyakran kicsi, a sebzés mélységét ez alapján nem lehet megítélni, és nem mindig erős a látható vérzés. Különösen igaz ez akkor, ha a szúrás testüregbe hatolt, ilyenkor belső vérzés valószínű! Amennyiben a szúrás olyan erős, illetve olyan nagy tárggyal történt, hogy az áthatolt a testen (tehát kimeneti nyílás is látható), akkor felnyársalásról beszélhetünk.
- Szakított seb: életlen szélű- roncsolt a sebzés, változó intenzitású lehet a vérzés, általában durva erőbehatás következménye.
- Harapás: függetlenül attól, hogy állat vagy ember által harapott sebről van szó, szennyezettként kell kezelni.
- Nyílt törés: a törvég átszakítja a bőrt, deformitás, vérzés kíséri. Amennyiben a csonttörésnél a bőrön sebzés keletkezik, azt nyílt törésnek tekintjük, bőrön áthatoló csontvég nélkül is.
- Lőtt seb: speciális sérülés, hiszen súlyossága rendkívül sok tényezőtől (fegyver kalibere, lövedék típusa, a távolság, amelyről a lövést leadták, a találat helye stb.) függhet. Kimeneti nyílás nem minden esetben található a testen,

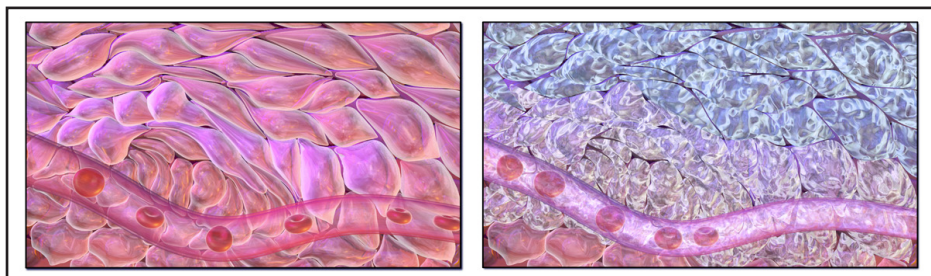

ha viszont igen, az általában durva, egyenetlen szélű, kifelé szakított. Jelentős vérzés kísérheti kifelé is és befelé is.

- Égés: hő okozta sebzés, amelynek négy fokozatát különböztetjük meg.
 - Az elsőfokú égési sérülések csak a bőr legkülső rétegét érintik; tünetei: a pirosság, fájdalom és enyhe duzzanat. Ez a fajta égés nem hólyagosodik fel, és a bőr száraz marad. A tünetek gyakran hamar megszűnnek, általában 3-6 nap alatt. Az égés okozta fájdalom is megszűnik a balesettől számított 24-48 órában.
 - A másodfokú égési sérüléseket részleges mélységű égési sérüléseknek is szokták nevezni, ugyanis ezek már kiterjedtebbek, mint az elsőfokú égések: érinti a bőr külső rétegét, az epidermist, és az alsóbb réteg, a dermis egy részét is. Ez a sérülés már hólyagokkal jár, erős fájdalommal, piros-

sággal és duzzanattal. A hólyagok kifakadnak, ettől lilás-pirosas színű lesz a sérült bőr, és nedves lesz a felszíne. A másodfokú égési sérüléseknek lehet fehér vagy furcsa szintelen árnyalatuk is. Mivel ez már súlyosabb, kiterjedtebb égés, a gyógyulás is hosszabb ideig tart: általában 3 hétig.

- A harmadfokú égési sérüléseket teljes mélységű égési sérüléseknek is nevezik. Ezek a bőr külső és alsó rétegét is érintik, tehát mind az epidermist, mind pedig a dermist. Ennek a sérülésnek a tünetei különbözőek lehetnek, de a bőr száraznak, szikkadtnak tűnik. A felszín piszkosszürke vagy nagyon halvány, szenes, pergamenszerű, a képet a szövetelhalás uralja. A seb fájdalommentes, mert a terület idegvégződései elhaltak. Ezek a sérülések azonnali orvosi kezelést igényelnek – enélkül nem gyógyulnak be. Ilyen mélységű sérülések után a bőr nem regenerálódik, legtöbbször bőráltetésre van szükség.
- A negyedfokú égés a szövetek elszenesedése, amely magában foglalja a bőr alatti kötőszövet, az izomszövet és a csontszövet égését. Felszíne nem különbözik a harmadfokú égésétől.
- Fagyás: a hideg hatására bekövetkező érösszehúződés okozza, a sejtek, szövetek (mivel zavar támad az oxigén- és tápanyag-ellátásban) elhalnak.
 - Elsőfokú fagyás – a bőr legfelső rétege érintett, a bőr sápadt, fehéres-

A normál (balra) és a fagyás által érintett bőr (jobbra)

sárgás. Először márványozott, majd lilás. Lehet zsibbadás, égő érzés, viszketés, duzzadás, vizenyő.

- Másodfokú fagyás – a bőr második rétege is érintett. Duzzadás kíséri, hólyagok jelentkeznek.
- Harmadfokú fagyás – a bőr legalsó rétege is károsodik. Váladék szivárog, a terület határán hólyagok alakulnak. Később fekete, száraz pörk alakul ki, végül leválik, és fekélyek képződnek lüktető fájdalom kíséri.
- Negyedfokú fagyás – a csont is elhal, üszkösödés kezdődik. A hideg hatására a védtelen testrészek hajszálerei összehúzódnak, akadályozva az oxigén- és tápanyag-ellátást. A szövetek átmeneti vagy tartós károsodást szenvednek.

Vérzéstípusok

Értípusok szerint

- Hajszáleres, vagy más néven kapillárisvérzés. Alacsony intenzitású, gyenge vérzés („gyöngyöző”), például horzsolásnál. Az ilyen típusú vérzéseket fedőkötéssel elegendő lefedni fertőtlenítés után.
- Vénás vagy visszeres, gyűjtőeres vérzés. Intenzívebb, a vér színe sötétpiros. Általában nyomókötést szoktak alkalmazni.
- Artériás vagy ütőeres, verőeres vérzés jellemzője az élénkpiros, a szívritmusnak megfelelő ütemben lüktető, vérzés. Ellátásában a nyomókötésen és az artériás nyomópontok alkalmazásán van a hangsúly.

Jellemző sérülések

A fenti felsorolásból látszik, hogy a sérülések rendkívül szerteágazóak lehetnek, és balesettől függően könnyen kezelhető, felületi sebektől súlyos, életveszélyes traumákig terjedhetnek. Egy ilyen kiadványban nem lehet célunk minden lehetséges kombináció felsorolása, azonban néhány jellemzőbb, fontosabb sérülést érdemes áttekinteni, amelyek gyakrabban fordulhatnak elő például egy-egy közúti baleset során.

Koponyasérülés

A koponyacsont fő feladata az agy védelme, ezért az ezen keletkezett sérüléseket komolyan kell venni, főleg, mivel kisebb behatás is járhat súlyos következményekkel.

Tünetek:

- koponyadeformitás, duzzanat, benyomat, vérömleny tarkótájon
- fülvérzés – csorgás
- orrvérzés – csorgás
- garatcsorgás, vérömleny a garatfalon
- pápaszem vérömleny (jellegzetes, sötét beverzés a két szem körül)
- rövid ideig tartó eszméletvesztés – rövid ájulás
- fejfájás
- hányinger, hányás,
- görcsroham,
- tartós eszméletlenség.
- koponyasérülés okozta görcsroham
- zavartság

A koponyasérülés a gázolás, autóbaleset során igen gyakori, és sokszor jár együtt gerincsérüléssel is.

Gerincsérülés

A gerincsérülés során a gerincoszlop belső, üreges részében futó, az agy és a szervek közötti kapcsolatot adó gerincvelő sérül meg, amely súlyos következményekkel járhat. Közúti balesetben, gázolásnál gyakran előfordul.

Tünetek:

- vérömleny, duzzanat
- fájdalom
- végtagok ügyetlenebbek, érzéketlenek, zsibbadhatnak, bizseregnek, érzékszavar
- vizeelési vagy székelési inger vagy vizelet- és széklettartási nehézség.

Agyrázkódás

Az agyrázkódás (ahogy a sérülések áttekintésénél, a rázkódás tárgyalásánál is láttuk) külső behatás következtében az agy elmozdulását jelenti. A veszélye, hogy az agyállomány a koponyaacsontnak ütközhet, illetve konkrétan sérülhet is, az így keletkező vérzés pedig – nem tudván a koponyaüregből kiürülni – nyomást okoz.

Tünetek

- fejfájás, szédülés,
- hányinger, hányás
- átmeneti vagy tartós emlékezetkiesés, memóriazavar
- zavartság
- rövidebb idejű eszméletvesztés,
- görcsroham.

Bordatörés

Megkülönböztetünk egyszerű, sorozat, ablakos, és sorozat ablakos bordatörést.

A mellkas-sérülés súlyos, nem ritkán életveszélyes állapotnak tekintendő, a sérülés során tört csontvégek könnyen megsérthetik a belső szerveket. A leggya-

koribb mellkas traumák a gépkocsi balesetekesek, de a gázoltak, egyéb hatással érintkező személyek is szenvedhetnek ilyen sérülést.

Tünetek:

- nehézlégzés,
- belégzésre fokozódó mellkasi fájdalom, esetleg szúró jelleg
- a nehezített légzés miatt a sérült nyugtalan
- deformitások a mellkason, bordákon
- a mellkas nyomására jelentkező fájdalom
- fájdalom a sérülésnek megfelelően
- sápadt, nyirkos, verejtékes bőr
- súlyosabb esetben habos vér ürülhet légzéskor
- nyílt sérülés esetén vérzés a seb környékén

Légmell

Ha a mellhártya-üregbe levegő kerül, légmellről beszélünk. Amennyiben a sérülés rögtön bezáródik, zárt légmellről, ha nyitva marad és minden légvételnél további levegő kerül a mellüregbe, nyílt légmellről beszélünk. A légmell következményeként a tüdő(k) összeesnek, és csökken a légzőfelület. A jelenséget kiválthatja sérülés (pl. erős ütés, szúrás, lött seb) vagy betegség (pl. tüdőtágulat, tüdődaganat). A spontán légmell jelensége is előfordulhat.

Tünetek:

- nehézlégzés
- fájdalom
- sápadt, nyirkos bőr, verejtékes
- légzésre fokozódó mellkasi fájdalom,
- seb esetén habos vér
- eszméletlenség.

Hasi – Nyílt hasi sérülés

Ezeket a sérüléseket általában durva erőbehatás okozza. Vérzés történhet a külvilág felé, vagy belső vérzés is kialakulhat.

Tünetek:

- hasi fájdalom,
- hasfal feszülés,
- görnyedt tartás,
- belső vérzésnél kivérzés tünetei,
- későbbiekben kialakulhat keményedő hasfal, izomfeszülés.

Medencesérülés

A medencesérültek többsége közlekedési balesetben sérül.

Tünetek

- erős fájdalom,
- mozgásra fájdalom jelentkezik,
- alsó végtag mozgásában korlátozott,
- deformitás.

